

Waar vinden we geluk?

Tekstgedeelte: Mattheüs 5:1-12

1 Toen Jezus de menigte zag, ging Hij de berg op, en nadat Hij was gaan zitten, kwamen Zijn discipelen bij Hem.
2 En Hij opende Zijn mond en onderwees hen. Hij zei:
3 Zalig zijn de armen van geest, want van hen is het Koninkrijk der hemelen.
4 Zalig zijn zij die treuren, want zij zullen vertroost worden.
5 Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven.
6 Zalig zijn zij die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.
7 Zalig zijn de barmhartigen, want aan hen zal barmhartigheid bewezen worden.
8 Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien.
9 Zalig zijn de vreedstichters, want zij zullen Gods kinderen genoemd worden.
10 Zalig zijn zij die vervolgd worden om de gerechtigheid, want van hen is het Koninkrijk der hemelen.
11 Zalig bent u als men u smaadt en vervolgt, en door te liegen allerlei kwaad tegen u spreekt, omwille van Mij.
12 Verblijd en verheug u, want uw loon is groot in de hemelen, want zo hebben ze de profeten vervolgd die er vóór u geweest zijn.

Inleiding

De eerste levensles van Jezus gaat over één van de vier basisvragen van de mens: wat is een gelukkig leven? Hangt geluk af van onze situatie in het leven, van wat we bereiken? Of de bron van geluk iets diepers, iets veel geestelikers? De zoektocht naar geluk is in onze tijd nog steeds volop gaande. Zou Meester Jezus onze vraag naar het hoogste geluk kunnen beantwoorden?

De inhoud van de levensles

**Jezus op de berg (vers 1 en 2)*

Een paar dingen zijn belangrijk om te onderstrepen:

-*de menigte*: Jezus trekt zich enigszins terug van de menigte die Hem inmiddels omringt. Dat zal Hij vaker doen. Toch blijkt uit het slot van de Bergrede (7:28 en 29) dat de menigte 'versteld staat over zijn onderricht' en het gezag waarmee Hij spreekt. Jezus richt zich dus op de binnenste kring van leerlingen, maar de mensen mogen meeluisteren.

-*ging Hij de berg op*: in het Mattheüsevangelie zijn bergen heel belangrijk. In hoofdstuk 17 wordt Jezus op een berg 'verheerlijkt' en in hoofdstuk 28 neemt Hij op een berg afscheid van zijn leerlingen met een belangrijke afscheidsspeech. Net als in het Oude Testament is een berg een plek van Godsopenbaring, van belangrijke ontmoetingen met God. Veel uitleggers geloven dat Mattheüs Jezus op deze manier laat zien als een nieuwe Mozes!

-*nadat Hij was gaan zitten .. onderwees hij hen*: voor rabbijnen was dit de houding als ze onderwijs gaven. Jezus gaat dus zitten om te leren, als leermeester van het gelukkige leven.

**De zaligsprekingen (3-12)*

De eerste les van Jezus gaat over *geluk*. Maar liefst acht keer prijst hij mensen gelukkig. Het Griekse woord *makarios* is zó rijk van betekenis dat moeilijk in één Nederlands woord te vatten is. Als vertaling van het Hebreeuws woord *ashre* betekent het zoiets als welzijn. In de Griekse filosofie stond het voor geluk en voor bloei. Makarios is dus een manier van zijn waarin je leven kan bloeien en tot zijn bestemming komen.

**Acht situaties of eigenschappen als voorbeeld (vers 3-10)*

De belangrijkste vraag bij deze eigenschappen of situaties is: bedoelt Jezus dat de degenen die Hij aanspreekt gelukkig zijn op grond van deze dingen of op juist op grond van iets anders? Juist op dit punt zijn de zaligsprekingen vaak verkeerd begrepen met alle gevolgen van dien. Dallas Willard was de eerste die mij wist uit te leggen dat Jezus hier in alle gevallen zegt: Wat jullie situatie, jullie karakter of jullie verlangen ook is, gelukkig zul je zijn als je je omkeert en gaat leven in en vanuit het Koninkrijk van God dat nabij is (zie 4:17, thema 1). De bron en wortel van het diepste geluk is het Koninkrijk van God!

De acht verschillende groepen mensen die Jezus aanspreekt zijn niet allemaal van hetzelfde soort. Als ik het goed zie kunnen we drie groepjes onderscheiden: levenssituaties, karaktereigenschappen, deugden en werkers aan het goede leven. Het zijn trouwens allemaal dingen waar mensen zich vaak ongelukkig door voelen. Dat ziet er dan zo uit:

Levenssituaties

De armen van geest	<i>Karaktereigenschappen</i>	<i>Werken aan het goede leven</i>
Die vervolgd worden om de gerechtigheid	De zachtmoedigen	Zij die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid
Zij die treuren	De barmhartigen	De vreedstichters
	De reinen van hart	

Jezus bedoelt dit zeker niet als een uitputtend lijstje. Je hoeft dus niet bang te zijn dat je 'niet op de lijst staat'. Het zijn allemaal voorbeelden van dingen waar wij mensen ons geluk vaak vanaf laten hangen: omstandigheden, idealen, beelden van onszelf, etc. Maar Jezus zegt hier: ga anders denken, keer je om, want je geluk hangt maar van één ding af en dat is leven in het Koninkrijk.

Hopelijk spreken de meeste aanduidingen van Jezus voor zich, maar van twee is het goed er iets van te zeggen:

-*armen van geest*: in de versie van Lukas zijn het armen (6:20). Het gaat dus om mensen die in een situatie van armoede verkeren en zich als gevolg daarvan ook minderwaardig (arm van geest) zijn gaan voelen. Ze konden niet geloven dat Jezus hen als eerst noemde.

-*reinen van hart*: Dallas Willard geeft een originele uitleg aan wie dit zouden kunnen zijn. Hij noemt ze de 'perfectionisten', degenen die elke onregelmatigheid of smet opmerken en daarom in een gebroken en vervuilde wereld geen makkelijk leven hebben. De belofte voor hen vanuit het Koninkrijk is dan ook heel passend.

**Acht beloften van geluk in Gods Koninkrijk*

Het Koninkrijk der hemelen	Barmhartigheid bewezen worden
Vertroost worden	God zien
De aarde beërven	Gods kinderen genoemd worden
Verzadigd worden	Het Koninkrijk der hemelen

Acht concrete beloften van geluk noemt Jezus, passend bij degenen die Hij aanspreekt. Maar geen van deze beloften staat op zichzelf. Ze laten allemaal een stukje zien van het 'geluk van het koninkrijk'. Kenmerkend is dan ook, dat de eerste en de achtste luiden: het Koninkrijk, als twee boekensteunen waar de rest tussenin staat.

Voor iedereen die binnengaat in Gods Koninkrijk is er nog veel meer geluk te vinden, maar voor concrete noden of lasten heeft Jezus een passende belofte:

- mensen die aan alles tekort hebben ontvangen de rijkdom van het koninkrijk;
- treurenden ontvangen troost;
- zachtmoedigen die vaak worden overlopen door de brutalen die de halve wereld hebben ontvangen de hele wereld;
- zij die naar gerechtigheid hongeren worden door de gerechtigheid van Koninkrijk verzadigd;
- barmhartigen ontvangen zelf barmhartigheid;
- reinen van hart zien Degene die volmaakt rein is, Godzelf;
- vreedstichters die vaak door beide partijen worden gewantrouwd mogen zich een geliefd kind van God weten;
- en degenen die hun leven dreigen te verliezen vanwege het Koninkrijk ontvangen het in volheid.

De (mogelijke) betekenis voor vandaag

Deze levensles raakt aan de vraag waar ieder mens een antwoord op moet geven: wat is geluk en waar kunnen we het vinden? Veel mensen zoeken het geluk in de omstandigheden van hun leven: familie, welvaart, leuke dingen, vrienden, spullen. Allemaal dingen die zeker kunnen bijdragen aan ons geluk, maar kun je je geluk ook op bouwen? Hoe vaak gebeurt het niet dat mensen doodongelukkig worden als een van deze dingen wegvalt?

Mensen zoeken het geluk ook in 'werken aan zichzelf'. Een aardiger, beter mens worden, lichaam en geest in balans. Allemaal belangrijke en goede dingen. Maar kun je er je geluk op bouwen?

Idealen najagen dan. Van betekenis zijn, de wereld een beetje mooier maken. Zeker onder de millennials en de GenZ-ers leven dat soort ideeën en verlangens. Maar de wereld is hard en idealen kunnen zomaar sneuvelen. En dan?

Jezus leert ons dat onwankelbaar geluk niet in onszelf of in onze omstandigheden te vinden zijn. Daarmee brengt Hij de vraag naar geluk naar het niveau van onze identiteit en onze diepste overtuigingen. Niet wat we doen, niet wat we van ons zelf zijn, niet wat we najagen of (goed) bedoelen bepaalt onze identiteit, maar of we een burger zijn van Gods Koninkrijk. Op een vergelijkbare manier sprak Tim Keller altijd over geld, macht en seks als identiteitsbepalende factoren in de wereld van nu. Waarop het antwoord van het Evangelie is: alleen als we onze identiteit in Christus vinden, vinden we rust voor onze ziel.

De openingspassage van de Bergrede heeft ook voor ons nog niets aan betekenis ingeboet. We krijgen er een instrument mee in handen om te onderzoeken of we het geluk in goede dingen zoeken. Het is ook een les die ons uitdaagt om ons om te keren en het te wagen met de kracht van het Koninkrijk, ook in moeilijke omstandigheden of als we zware lasten te tillen hebben. En uiteraard biedt deze les mogelijkheden om met niet- of andersgelovige vrienden een goed gesprek te hebben over geluk en het goede leven.

Verdiepende vragen

1. Wat is geluk voor jou? Waar ben je geneigd het in te zoeken? En wat zie je bij mensen om je heen?
2. Herken je je in één van de acht karakteristieken die Jezus noemt (levenssituaties, karaktereigenschappen, werken aan het goede)? Kun je aanvullen? Maken ze je (on)gelukkig?
3. De acht beloften die Jezus geeft zijn evenzovele kenmerken van het Koninkrijk. Overdenk ze (met elkaar), vul aan met andere en ontdek hoe mooi Gods Koninkrijk is.
4. Hoe laat leven in Gods koninkrijk nieuw licht vallen op de karakteristieken waarin jij je herkende? Bijvoorbeeld: welk verschil maakt het voor iemand treurt dat er troost in het Koninkrijk te vinden is? God zien als je perfectionistisch bent?
5. Hoe kun je erin oefenen dat het geluk van het Koninkrijk je dagelijkse leven (en dat van anderen?) gaat vervullen en doorstralen?

Oefening: Feestvieren

Feestvieren is één van de disciplines van toewijding (zie het inleidende artikel op de website, <https://levenslessenvanjesus.nl/2023/09/15/bergrede/>). Het is één van de belangrijkste, maar in onze traditie misschien ook wel één van de minst beoefende.

Dit is wat Dallas Willard over geestelijke oefening van feestvieren zegt: 'We geven ons over aan feestvieren als we genieten van ons zelf, ons leven in onze wereld, in verbondenheid met ons geloof in Gods grootheid, schoonheid en goedheid. We richten al onze aandacht op ons leven en onze wereld als Gods geschenk voor ons. En meestal betekent dat: samenkomen met anderen, eten, drinken en verhalen delen over Gods goedheid.'

Oefening

De zaligsprekingen zijn reden voor een feestje, toch? Bedenk een vorm om de zegeningen die in Gods Koninkrijk te vinden zijn te vertellen aan elkaar en samen te vieren! Hoort daar misschien een vreugdedans bij? Of een mooi lied? Of iets te eten en te drinken?

Memoriseer

Psalm 23 is het lied over de Goede Herder. Maar eigenlijk is het een geloofsbelijdenis over leven in Gods Koninkrijk, want het herderschap is in de bijbel hét symbool voor het koningschap. We dagen je uit in de komende weken Psalm 23 uit je hoofd te leren en daarmee je gedachten te vullen met woorden over de overvloed van God zelfs temidden van de moeilijkste omstandigheden. Dit themablok de eerste twee verzen:

Psalm 23: 1 en 2

1. (Een psalm van David.)

De HEERE is mijn Herder,
mij ontbreekt niets.

2. Hij doet mij neerliggen in grazige weiden,
Hij leidt mij zachtjes naar stille wateren.